1.10.2018

Maatalousneuvos Esa Hiiva

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan
asiantuntijakuuleminen 3.10.2018

HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Maatalouden suurin yksittäinen ongelma on tuotannon heikko kannattavuus, jonka taustalla on maatalouden tuottajahintojen jyrkkä aleneminen vuosien 2013 ja 2014 aikana ja säilyminen matalina jo usean vuoden ajan. Tuotantokustannukset ovat samaan aikaan pysyneet korkeina, ja viime kuukausina erityisesti lannoitteiden ja energian hinnat ovat nousseet. Kasvukausien 2017-2018 heikot sääolosuhteet ovat edelleen heikentämässä kannattavuutta ja tilojen maksuvalmiutta. Vaikutukset heijastuvat tilojen talouteen vielä useamman vuoden ajan.

Maatalouden kannattavuutta ei voida pitkäjänteisesti korjata tukitoimenpitein, mutta niillä voidaan helpottaa akuuttia kannattavuus- ja maksuvalmiusongelmaa. Pysyvämpi ratkaisu voidaan löytää vain maatalouden tuottavuuden kehittymisen, markkinahintojen nousun ja kohtuullisen kustannuskehityksen kautta.

Hallitus on vuoden 2019 talousarvioesitystä koskevassa neuvottelussaan päättänyt kansallisista toimista, joilla maatalouden vaikeaa kannattavuustilannetta voidaan helpottaa. MMM:n hallinnonalan toimenpiteet sisällytetään vuoden 2018 toiseen lisätalousarvioon sekä vuoden 2019 talousarvioon tai sen täydennykseen. Tässä vaiheessa ei ole tietoa EU-tason toimenpiteistä, mutta momentin 30.20.41 (EU-tulotuki ja EU-markkinatuki) päätösosa mahdollistaa tuen maksamisen. Suomen tavoitteena on saada tarvittavia joustoja EU-sääntöihin viljelijöiden tilanteen helpottamiseksi ja maksujen nopeuttamiseksi.

Kansallisiin tulotukityyppisiin toimenpiteisiin ehdotetaan käytettäväksi yhteensä 30 miljoonaa euroa vuosina 2018-2019. Tätä koskevat esitykset on tarkoitus sisällyttää vuoden 2018 toiseen lisätalousarvioon ja talousarvioesityksen täydennykseen. Talousarvioesitykseen sisältyy yhteensä 37,5 miljoonan euron lisäys luonnonhaittakorvauksiin (mom. 30.20.44), joka ottaen huomioon momentin muut määrärahamuutokset, mahdollistaa vuonna 2019 hieman vuotta 2018 korkeamman tuen maksamisen.

Maatilojen pankkilainojen saamista on tarkoitus helpottaa Maatilatalouden kehittämisrahastosta (Makera) myönnettävillä valtiontakauksilla. Takausten käyttöönotto ei edellytä lisärahoitusta, mutta se kaventaa Makeran varojen käyttömahdollisuuksia esimerkiksi investointien rahoittamiseen. Takaukset edellyttävät kansallista lainsäädäntöä. Järjestelmää koskeva hallituksen esitys pyritään antamaan eduskunnalle viimeistään tammikuun 2019 puoliväliin mennessä.

Maatalouden rakennetukiin talousarviossa budjetoitujen määrärahojen ja Makeran varojen arvioidaan riittävän vuoden 2019 tarpeeseen. Vuoden 2019 talousarvioon ei sisälly määrärahan siirtoa Makeraan ja vuoden 2019 jälkeen rahaston taloudellinen tilanne heikkenee nopeasti.

MMM:n hallinnonalan toimenpiteiden lisäksi viljelijöiden tilannetta helpotetaan muiden hallinnonalojen (STM ja VM) toimenpitein. Momentille 33.80.50 on ehdotettu Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle (MELA) Välitä viljelijästä –projektille 3,0 miljoonan euron jatkorahoitusta vuosille 2019-2020. Maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) maksujen viivästyskoron tilapäistä alentamista jatketaan vuosina 2019-2020 (mom. 33.40.51).

Maataloudessa käytetyn kevyen polttoöljyn energiaverosta vuodelta 2018 maksettavaa palautusta ehdotetaan korotettavaksi 20 miljoonalla eurolla, kuitenkin siten, että EU:n asettamaa polttoaineveron litrakohtaista alarajaa ei aliteta. Lisäksi aiemmin on sovittu, että satovahinko- ja kasvintuhoojavahinkovakuutusten verosta luovutaan. Tavoitteena on edistää vahinkoihin varautumista vähentämällä viljelijöille vakuuttamisesta aiheutuvaa kustannusta. Verosta on määrä luopua tässä vaiheessa vuosiksi 2019-2027. Jatkosta päätetään päätöksen vaikutusarvioiden perusteella.

Akuutin kannattavuustilanteen hoitamisen ohella talousarvioesitykseen sisältyy toimenpiteitä, joilla maatalouden kannattavuutta pyritään parantamaan pitkällä aikavälillä. Talousarvioesitykseen liittyen eduskunnalle on annettu HE 121/2018 (ns. elintarvikemarkkinalaki). Esityksen mukaisesti perustettaisiin riippumaton elintarvikemarkkinavaltuutetun toimisto, joka sijoitetaan vuoden 2019 alussa perustettavan Ruokaviraston yhteyteen. Viraston toimintamenoihin on sisällytetty 0,5 miljoonan euron määräraha tähän tarkoitukseen.

Elintarvikevientiin panostetaan jatkamalla elintarvikevientikoulutusohjelmaa (mom. 30.20.47) sekä vahvistamalla elintarvikeviennin asiantuntijaverkostoa (mom. 24.01.01). Molempien toimien kustannusvaikutus on 1,0 miljoonaa euroa eli yhteensä 2,0 miljoonaa euroa.

Muita keskeisiä muutoksia luvun 10 (Maaseudun kehittäminen) ja luvun 20 (Maa- ja elintarviketalous) määrärahoissa

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman (maaseutuohjelma) rahoitus on sisällytetty talousarvioon ohjelman etenemistä vastaavasti (mom. 30.10.40, 30.10.43, 30.10.64, 30.20.43 ja 30.10.44).

Luopumistuet ja –eläkkeet momentin 30.10.42 määräraha alenee n. 17,8 miljoonaa euroa määrärahatarpeen pienenemisen seurauksena.

Momentille 30.10.63 (Maaseudun kehittäminen) ehdotetaan 1,0 miljoonan euron lisämäärärahaa Kyläkaupat monipalvelukeskuksina-kokeiluhankkeen toteuttamiseen.

Talousarvioon sisällytetty vuoden 2019 alussa aloittavan Ruokaviraston toimintamenomäärärahat mom. 30.20.01, jotka aikaisemmin sisältyivät mom. 30.20.02 (Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot), 30.20.03 (Ruokaviraston toimintamenot) sekä osittain mom. 30.70.01 (Maanmittauslaitoksen toimintamenot).

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen momentin määräraha alenee 6,7 miljoonalla eurolla maatalouden kannattavuustilanteeseen liittyneen tilapäisen lisäyksen poistuttua. Momentille sisältynyt valtuus ehdotetaan poistettavaksi. Talousarvioehdotuksen täydennyksen yhteydessä eduskunnalle annetaan esitys, jolla voidaan varmistaa riittävä joustavuus momentin toimeenpanossa.

EU:n koulujakelujärjestelmän budjetointia on muutettu siten, että kouluvuodesta 2019/2020 (syyslukukaudesta 2019) lähtien järjestelmän rahoitus olisi mom. 30.20.46 (EU-rahoitteinen ruokaketjun rahoittaminen). Muutoksesta johtuen tarvitaan siirtymävaiheessa kertaluonteinen 3,5 milj. euron lisärahoitus. Kevätlukukauden 2019 määräraha on momentilla 30.20.41 (EU-tulotuki ja EU-markkinatuki)

Hallituksen kärkihankkeiden rahoituksen päättyminen vaikuttaa momenttien 30.20.47 (Ruokaketjun kehittäminen) ja 30.20.61 (Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon) määrärahatasossa. Vuonna 2018 näillä momenteilla oli kärkihankerahoitusta 1,5 milj. euroa ja 49 milj. euroa.